

Державна/наддержавна регіональна політика. Децентралізація

3. Головащенко О. С. (2016). Соціальна держава та виклики глобалізації. Державне будівництво та місцеве самоврядування, 32, 2016. – С. 3-11.
4. Poverty rate – OECD Data. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.oecd.org/inequality/poverty-rate.htm>
5. Unemployment rate – OECD Data. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm>
6. Human Development Report 2019 - United Nations Development Programme. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2019.pdf>
7. Minimum wages in 2019: Annual review - European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef19028en.pdf
8. Пігуль Н.Г. (2014). Типологія моделей фінансування розвитку соціальної сфери. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України, 38, 2014. – С. 220–229.
9. Головащенко О. С. (2016). Соціальна держава та виклики глобалізації. Державне будівництво та місцеве самоврядування, 32, 2016. – С. 3-11.

Назаркевич І.Б., к.е.н., доцент
Львівський національний університет
імені Івана Франка

ЕКОНОМІЧНІ ВАЖЕЛІ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Анотація. Досліджено проблеми пов'язані з процесами реформи децентралізації. Обґрунтовано необхідність удосконалення системи адміністративно-економічних важелів забезпечення розвитку на місцевому рівні. Запропоновано шляхи підвищення ефективності економічної діяльності на мезо- та локальному рівнях.

Ключові слова: об'єднані територіальні громади, економічні інструменти розвитку, структурні трансформації.

Європейські інтеграційні процеси для України передбачають формування нових цінностей та нової системи відносин. Одним із заходів цього інтегрування є запровадження більш якісного адміністративно-територіального устрою та здійснення децентралізації з тим, щоб сформувати більш ефективний і комфортний економічний та соціальний простір для новоутворених громад.

Реформа децентралізації в Україні відбувається перманентним чином і супроводжується як позитивними, так і негативними ефектами. Власне слабка

Державна/наддержавна регіональна політика. Децентралізація

мотивація і низька ефективність адміністративно-економічних важелів на місцевому рівні викликали необхідність здійснення системних змін.

Разом з тим, ця реформа спрямована не тільки на те, щоб перерозподілити управлінські повноваження, функції, відповідальність й фінансові інструменти наповнення бюджетів між центральною та місцевими гілками влади і самоврядування, але й забезпечити формування більш сприятливого економічного середовища, тобто такого, яке дає більші можливості для розвитку. Однак реалізація цих можливостей з тим, щоб отримати максимально бажані ефекти для громади потребує відповідних знань, умінь, відповідальності та великого обсягу праці, причому не лише від керівників цих громад, але й від самих мешканців. Керівники і мешканці територіальних громад мають зрозуміти, що брендинг, маркетинг, інвестування тощо – це терміни, що в процесах децентралізації безпосередньо їх стосуються. Адже суб'єкти цих громад стають, свого роду, продавцями потенціалу своїх територій.

Вище зазначені питання вказують на необхідність розробки нових моделей та важелів економічного та соціального розвитку об'єднаних територіальних громад (ОТГ).

Тому, метою нашого дослідження є визначення сучасного економічного інструментарію та шляхів його імплементації в розвитку ОТГ.

Для досягнення визначеної мети поставлено наступні завдання, а саме: виявлення слабких місць в реалізації потенціалу ОТГ та поглиблення теоретичних основ впровадження прикладних інструментів управління ефективністю економічної діяльності територіальних громад.

Методологічною основою виконаного дослідження виступають положення сучасної економічної теорії, національної і регіональної економіки, а також методи наукової абстракції і узагальнень та системного підходу.

Головним завданням запровадження реформи децентралізації є формування спроможних високоефективних об'єднаних територіальних громад на принципах автономності, самодостатності, транспарентності, збалансованості.

Відповідно, можемо визначити ОТГ, як територіально відокремлену одиницю створену державою на території якої мешкає самоврядна спільнота людей.

Потенціал кожної ОТГ хоча й має однакові структурні складові (соціальну, економічну, технічну, природну), проте істотно – кількісно і якісно, відрізняється за цими ж елементами. Скажімо, комплекс завдань і, відповідно, рішень для ОТГ міського та сільського типу матиме зовсім інший характер, опираючись на проблеми, потреби, ресурсну базу, територіальне розміщення, традиційні устрої тощо.

Тому важливим завданням для ОТГ є визначення своїх переваг й недоліків для того, щоб окреслити напрями свого розвитку, а також обрати для цього відповідні економічні важелі.

Державна/наддержавна регіональна політика. Децентралізація

Економічні важелі – це заходи і способи реалізації завдань в економічній діяльності суб'єктів господарювання.

Водночас, можна виділити основні етапи управління економічною діяльністю в ОТГ, а саме:

1. Формування стратегічних пріоритетів економічного та соціального розвитку ОТГ;
2. Визначення необхідних економічних важелів та потенційних джерел фінансування проєктів ОТГ;
3. Дослідження результативності та ефективності інструментів реалізації проєктів місцевого розвитку;
4. Планування, реалізація, контроль і регулювання проєктів ОТГ.

Загалом у питанні управління територіальними громадами можна виділити два основні підходи (дві моделі), що набувають певних характерних рис залежно від характеру поведінки органів місцевої влади і самоврядування. А саме проактивну та нейтральну моделі розвитку територіальних громад (див. табл.1).

Нейтральна модель полягає в розвитку місцевих громад, здебільшого, на основі мобілізації та використання бюджетних інструментів. Наразі такий підхід переважає в Україні, оскільки активні процеси децентралізації розпочалися доволі недавно, однак кількість успішних самодостатніх громад хоч і небагато, проте щороку невпинно зростає.

Проактивна локальна модель спрямована, передусім, на інфраструктурний розвиток та стимулювання ділової активності, що своєю чергою, дозволить забезпечити розширення податкової бази і зміцнення бюджетної спроможності територіальних громад.

Таблиця 1

Моделі та важелі економічного та соціального розвитку ОТГ

Тип моделі Важелі	Проактивна	Нейтральна
Кошти місцевих бюджетів	використовується здебільшого для забезпечення ключових функцій і завдань місцевих органів влади і управління	головне джерело фінансування заходів на локальному рівні
Міжбюджетні трансферти	немає пріоритетного значення, але використовується як важливе резервне джерело фінансування	другий за значимістю інструмент розвитку територіальних громад
Публічно-приватне партнерство	організація надання публічних послуг за допомогою приватного партнера, набуває все більшого значення	практично не використовується

Державна/наддержавна регіональна політика. Децентралізація

Кредити	застосовується за умови пільгових відсоткових ставок, як правило кредитори – міжнародні фінансові інституції	майже не застосовується
Гранти	активно використовується через поліструктурні утворення (спеціально сформовані підрозділи)	застосовується часто, але здебільшого з ініціативи органів влади і самоврядування вищого рівня
Операції з цінними паперами	використовується здебільшого у високорозвинених країнах	практично не застосовується
Інвестиції	активне залучення, здебільшого через інвестиційні програми	інвестиції залучаються ситуативно
Лізинг	використовується для покращення матеріально-технічної бази комунальних об'єктів	застосовується у разі відсутності обігових коштів
Організаційно-інституційні утворення	здебільшого інституційні формування для збільшення ділової активності (кластери, хаби, промислові парки тощо)	головним інституційним формуванням в ОТГ виступають ЦНАПи
Інше	наприклад, купівля землі для подальшого її залучення в господарський обіг і отримання доходів в майбутньому*	реалізація та оренда муніципальної власності

Джерело: [Авторська розробка]

* потенційна можливість підвищення капіталізації комунальної власності після відкриття ринку обігу земель с/г призначення.

Таким чином, можна узагальнити, що проактивна модель економічного та соціального розвитку ОТГ спрямована на інвестування. Крім цього, дана модель передбачає перехід від системи «адміністрування» до системи «управління». Нейтральна модель спрямована, головним чином, на споживання. Оскільки передбачає, передусім, адміністрування публічними засобами і освоєння місцевих бюджетів. На даний час, система організації діяльності органів місцевої влади і самоврядування в Україні активно розвивається, проте більшість з них відображає характер нейтральної моделі розвитку. Про це свідчить, у тому числі, високий рівень дотаційності, тобто залежності від трансфертів з Державного бюджету, локальних одиниць.

Тому перехід до проактивної моделі в Україні та всеохоплююче застосування сучасних важелів місцевого економічного та соціального розвитку дозволить створити потужні і фінансово незалежні ОТГ.